

PARTSGEMENSAMT
FORUM

PARTSGEMENSAMT FORUM 2014

En dialog för att utveckla civilsamhällets villkor

Innehåll

3 Förord

4 Partsgemensamt forum 2014

6 Innehåll

6 Dialogteman 2012–2014

8 Möte 1 – Mångfald, inkludering och delaktighet

8 Utvecklingsområden

10 Förslag och idéer om förbättringar

11 Möte 2 – Röstbärarroll och demokrati i parallella processer

11 Utvecklingsområden

13 Förslag och idéer om förbättringar

15 Möte 3 – Långsiktighet och alternativa finansieringsmöjligheter

15 Utvecklingsområden

17 Förslag och idéer om förbättringar

18 Möte 4 – Bilden av den ideella sektorn och dess särart samt
motiv till särbehandling i förhållande till företag

18 Utvecklingsområden

20 Förslag och idéer om förbättringar

23 Dialogens resultat

24 Forumets arbetsformer och agenda

25 Fortsatt dialog 2015

26 Summary in English

27 Noter

Förord

Politiken för det civila samhället har funnits i snart fem år. Målet är att förbättra villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin. I propositionen *En politik för det civila samhället* (prop. 2009/10:55) slås det fast att politiken ska genomföras i dialog med civilsamhällets organisationer. Det sker på olika sätt, bland annat genom ett partsgemensamt forum för kontinuerlig dialog mellan regeringen och organisationer inom det civila samhället.

Partsgemensamt forum har funnits sedan 2010 och här diskuteras generella frågor om civilsamhällets villkor, möjligheter och utveckling samt om dess roll för demokratin och människors delaktighet. Det är dialogen i sig som är syftet med forumet. Avsikten är att samtalen ska kunna bidra till att utveckla politikens arbete för att förbättra villkoren för civilsamhällets organisationer så att de kan ge röst åt människor, vara opinionsbildande och utföra service och tjänster för allmänheten.

Båda parter kan ta initiativ till att lyfta frågor och agendan sätts gemensamt. Representanterna utbyter kunskaper, erfarenheter och synpunkter med varandra. Dialogen är kontinuerlig och frågor som diskuteras får utrymme att fördjupas och konkretiseras.

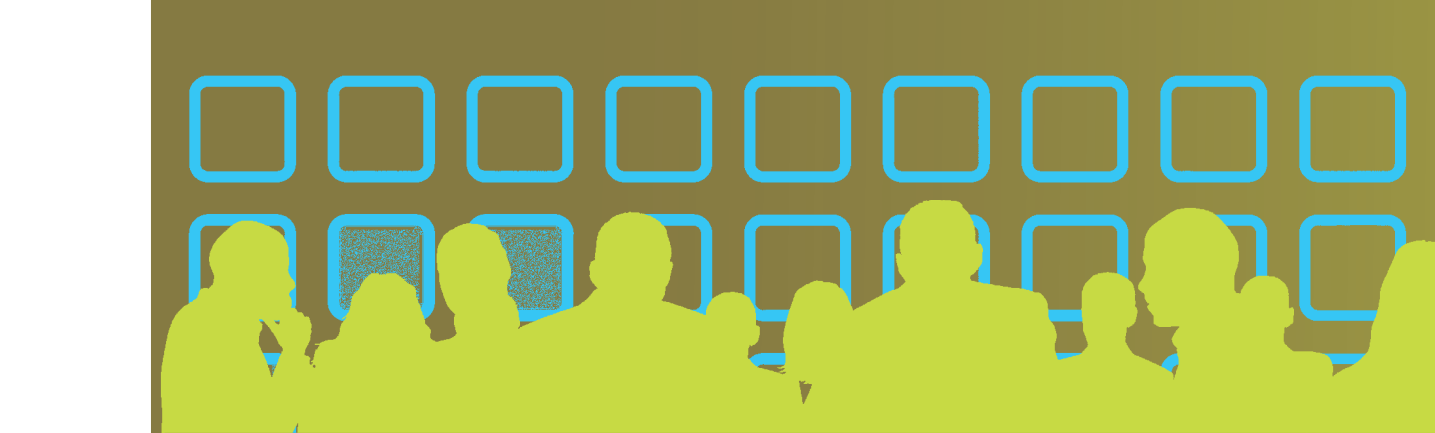
Civilsamhället har under 2014 representerats av en bredd av olika idéburna aktörer, vilket har visat sig vara en stor tillgång för att öka förståelsen för de skilda förutsättningar som organisationer verkar under. Det har också bidragit till att synliggöra vilka frågor som generellt berör en större del av det civila samhället.

Det här är det tredje året som synpunkterna, erfarenheterna och utbytet från dialogen sammanfattas i en skrift. Skriften har tagits fram av en arbetsgrupp inom Partsgemensamt forum med hjälp av kansliet som finns på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Genom att ta del av alla skrifter från de gångna åren, går det att följa forumets utveckling och inte minst de frågor, perspektiv och idéer som har lyfts. Samtliga skrifter går att ladda ned från MUCF:s webbplats.

Vi hoppas att skriften ska vara ett stöd för den fortsatta dialogen i Partsgemensamt forum men också för andra typer av dialogforum. Inte minst är förhoppningen att de idéer och förslag som framförs här kan bidra till att utveckla politiken och villkoren för det civila samhället.

Stefan Holmgren, Regeringskansliet,
ordförande i Partsgemensamt forum 2014

Rebecka Prentell, Civos,
vice ordförande i Partsgemensamt forum 2014

Partsgemensamt forum 2014

Under året träffades forumet fyra gånger.¹ Inför varje möte förbereddes frågorna av en partsammansatt arbetsgrupp. Här beskrivs parterna i forumet samt hur arbetet leds och administreras.

Parterna

Det civila samhällets organisationer

Urvalet av civilsamhällets representanter har gjorts för att få en bred representation av organisationer med olika storlek, verksamhetsinriktning och organisationsstruktur. De organisationer som medverkade under 2014 var:

- Civilförsvarsförbundet
- Civos (Civilsamhällets organisationer i samverkan)
- Forum – idéburna organisationer med social inriktning
- Handikappförbunden
- Hela Sverige ska leva
- Hyresgästföreningen
- Ideell kulturallians
- Riksidrottsförbundet
- RFSL (Riksförbundet för sexuellt likaberättigade)
- Roma Institutet
- Scouterna
- Sverigefinska Riksförbundet
- Sverok
- Teskedsorden
- Tjejjonen
- Våra gårdar

Regeringen

Regeringen har sex platser i forumet och representerades av tjänstemän från:

- Utbildningsdepartementet
- Kulturdepartementet
- Näringsdepartementet

När vissa sakfrågor diskuterades medverkade även tjänstemän från andra departement.

Sveriges kommuner och Landsting

Parterna har även bjudit in Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) till samtliga möten.

Presidium

Partsgemensamt forum leds av ett presidium med en ordförande och en vice ordförande samt en administrativ sekreterare från MUCF.

Ordförandeskapet roterar mellan parterna och 2014 var Stefan Holmgren från Regeringskansliet ordförande. Rebecka Prentell från Civos var vice ordförande. Maria Sundbom Ressaissi från MUCF var sekreterare.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

MUCF fungerar som ett kansli för Partsgemensamt forum och har i uppdrag att administrera och sammankalla forumet. MUCF:s generaldirektör utser de organisationer från civilsamhället som representeras i forumet varje år. Civilsamhällets organisationer nominerar sig själva och en urvalskommitté² föreslår vilka organisationer som ska utses.

Innehåll

Den här skriften sammanfattar dialogen som fördes på Partgemensamt forum under 2014. Den är strukturerad efter de fyra teman som har diskuterats under året. Varje tematiskt avsnitt inleds med en sammanfattning av vad forumet diskuterat tidigare år. Därefter lyfts några utvecklingsområden

som identifierats under dialogen fram. Kopplat till temat finns också exempel på hur parterna arbetar för att möta utvecklingsområdena i dag. Varje avsnitt avslutas med förslag och idéer till förändring som diskuterats på mötena och som parterna kan ta med sig vidare i sitt arbete.

Dialogteman 2012–2014

Parterna kommer gemensamt överens om vilka frågor som ska diskuteras i forumet. Samma teman kan återkomma. Då är ambitionen att bygga vidare på tidigare samtal och att fördjupa och konkretisera de utmaningar och behov av förändring som identifierats.

2012

- Civila samhällets möjligheter att utföra välfärdstjänster
- Organisationers oberoende och självständighet
- Civila samhällets ekonomi: offentlig finansiering, skatter och avdrag samt arbetsgivarfrågor
- Civila samhällets betydelse för delaktighet och mångfald i samhällslivet
- Behovet av ökad kunskap om det civila samhällets villkor och dess betydelse för samhället
- Politiken för det civila samhället – hur ska den genomföras och följas upp?

2013

- Demokrati, nya former av engagemang och civilsamhällets roll som röstbärare
- Civila samhällets särart och kvalitet, idéburet företagande samt administrativa krav
- Former för dialog och samråd samt jämbördighet
- Civilsamhällets kunskap och samverkan med den offentliga sektorn

2014

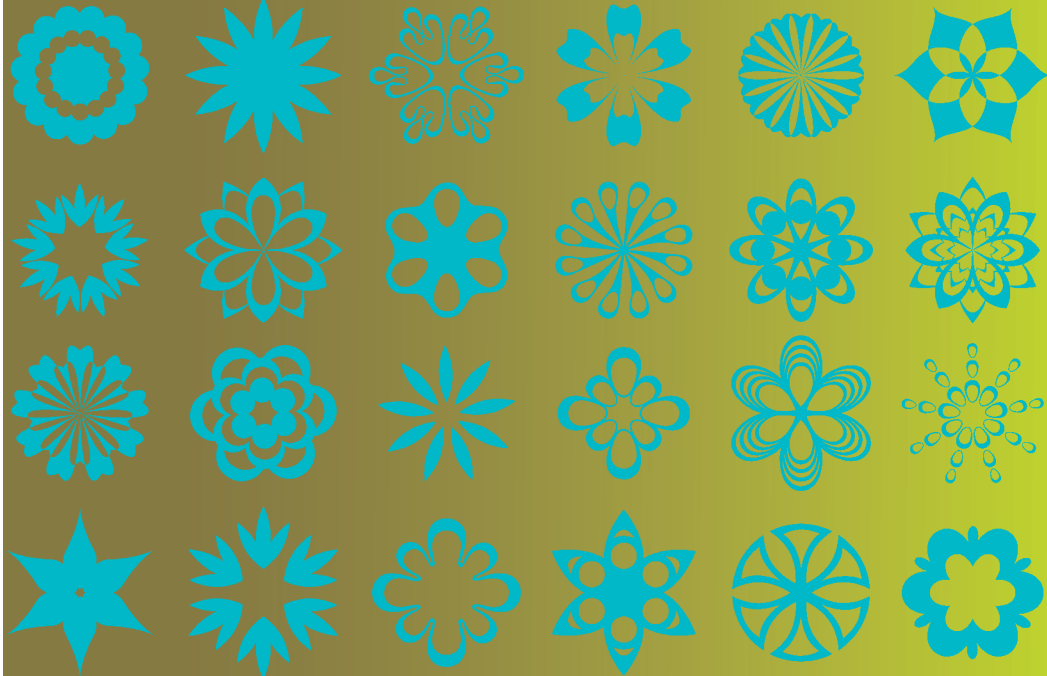
- Mångfald, inkludering och delaktighet inom civilsamhällets organisationer
- Röstbärrollen och demokratiskt inflytande i parallella processer
- Långsiktiga och alternativa finansieringsmöjligheter för civilsamhället
- Bilden av den ideella sektorn och dess särart samt motiv till särbehandling i förhållande till företag

*”Mötesformen inom
Partsgemensamt forum och det sätt som
man arbetar med samtal och dialog är en
inspiration för andra typer av samråd som
Regeringskansliet har. I arbetet med
Ungdomspolitiska rådet till exempel har
forumet fungerat som en förebild.”*

Louise Edgren,
Utbildningsdepartementet

*”Skriften som tas fram har varit
en utökad källa till kunskap, där man
tagit vara på tankar och idéer. Skriften
visar på ett tydligt resultat och är ett bra
underlag för vidareutveckling och förändring.”*

Vivi-Anne Lovelock,
Våra gårdar

MÖTE 1 Mångfald, inkludering och delaktighet

Under samtalen om människors inkludering i samhället och mångfald stod organisationernas interna arbete med inkludering och delaktighet och hur samhället kan stödja sådana processer i fokus. En central fråga var hur samhället kan bidra med strukturer för organisationernas långsiktiga arbete med inkludering. Det handlade om politikens ansvar och roll och hur det offentliga kan underlätta och stärka organisationernas arbete. Frågor som diskuterades var verksamhetsfinansiering, tillgång till mötesplatser, kunskaps-spridning om till exempel metoder samt former för samverkan och dialog. En annan fråga var hur arbete med inkludering och mångfald kan implementeras och bli en del av organisationers kärnverksamhet. Här belystes organisationernas eget ansvar för demokrati, för att motverka utestängande strukturer och öppna verksamheten för samhällets mångfald. Diskussionen byggde vidare på 2012-års tema där forumet diskuterade frågor om delaktighet och mångfald. Då diskute-

rades framförallt vikten av ett långsiktigt arbete för ökad inkludering i samhället, tillgänglighetsfrågor samt hur organisationerna kan jobba för en ökad delaktighet inom organisationen.

Utvecklingsområden

En grundläggande förutsättning för inkludering och sammanhållning i det civila samhället är tillgången till mötesplatser och lokaler. Civilsamhället anser att det offentliga, inte minst kommuner, bör se till att det finns tillgång till mötesplatser för medborgare. Det gäller till exempel föreningslokaler eller allmänna ytor i bostadsområden. Civilsamhället har i sin tur goda förutsättningar för att fylla sådana arenor med innehåll. Det kan handla om att skapa möten, samverka och att öppna organisationerna för olika och nya grupper av människor. För att nå ut till nya grupper behöver civilsamhällets organisationer vara representerade och långsiktigt förankrade lokalt där människor bor. Lokaler och mötesplatser be-

hövs därför över hela landet, i innerstad, förorter och på landsbygden.

Civilsamhället har en central roll i arbetet för inkludering och mångfald i samhället. Genom medlemskap och engagemang i föreningar skapas förutsättningar för sammanhållning och integration. Om organisationerna är bra på att rekrytera och engagera människor med olika bakgrund och framförallt dem som idag står utanför civilsamhället, så bidrar detta i sig till ökad inkludering i samhället. Det är därför viktigt att civilsamhällets organisationer har goda förutsättningar för att bedriva sin kärnverksamhet. Projektverksamhet kan vara ett bra sätt att påbörja ett arbete för ökad inkludering och mångfald men arbetet måste inkluderas i organisationernas kärnverksamhet, så att det inte blir ett tillfälligt sidoprojekt eller står och faller med en enskild person. Det offentliga och civilsamhället står inför en gemensam utmaning när det gäller att skapa långsiktiga förutsättningar för arbetet med inkludering och mångfald. Vid sidan av organisationernas utveckling av kärnverksamheten och samhällets generella stöd, kan särskilda insatser och initiativ för att utveckla arbetet inom civilsamhället stödjas av det offentliga. För att underlätta för att både stora och små organisationer ska kunna ta del av det stödet, menar organisationsföreträdare att trösklarna till de resurser som finns behöver sänkas. Det kan till exempel göras genom att förenkla administrationen och minska styrningen vid bidragsgivning, sänka krav om medfinansiering eller att förebygga hinder som exempelvis uppstår vid bristande språkkunskaper. En utmaning är också att det här är ett arbete som måste förankras och pågå överallt och hela tiden. Det behövs strukturer för dialog och samverkan. Det behövs också strukturer för kunskapsutbyte om inkludering, normer och hur antidemokratiskt agerande hanteras och motverkas. Det behövs

kontaktytor mellan organisationer såväl som mellan civilsamhället och det offentliga.

Under samtalen gavs flera exempel på hur organisationer arbetar för att åstadkomma förändring. De handlade bland annat om hur civilsamhällets organisationer arbetar för att vidga sin medlemsgrupp, öka jämställdheten eller att nå större förankring bland nya grupper men också om vad politiken kan göra för att involvera civilsamhället i sitt arbete för ökad delaktighet och integration. Några exempel:

- RFSL (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) sänkte medlemsavgiften för asylsökande medlemmar kraftigt och såg därefter en medlemsökning.
- Våra gårdar ändrade sin rekryteringsstrategi från att leta efter sådana medlemmar som de redan hade, till att söka efter dem som sällan var med, vilket ledde till en medlemsökning.
- Sverok samarbetar med spelföretag för att öka jämställdheten och motverka hatspråk hos spelare och i spelen som produceras.
- Etablerade organisationer kan stötta andra organisationer och initiativ bland nya grupper så att de kan bli mer livskraftiga. Sensus har stöttat Ibn Rushd att bli ett självständigt studieförbund och LSU - Sveriges Ungdomsorganisationer använder sig av etableringsmedlemskap för att stötta nya organisationer som ännu inte uppfyller kraven för att bli statsbidragsberättigade nationella ungdomsförbund.
- Regeringen har under året genomfört samråd inom integrationsområdet med det civila samhällets organisationer, där organisationerna direkt kunnat framföra sina åsikter och synpunkter till ansvarig politiker.

Förslag och idéer om förbättringar

Det här kan politiken jobba vidare med

- Regeringskansliet bör fortsätta sitt arbete för att stärka det civila samhället. De behöver också fortsätta arbeta med att de egna departementen och myndigheterna målmedvetet ska öka sin dialog och samverka med civilsamhället i dessa frågor.
- Skapa lägre trösklar och mindre styrning vid bidragsgivning så att civilsamhällets organisationer kan vidareutveckla sina organisationsstrukturer. Det gäller till exempel medlemskap och olika arbetssätt för att nå ut till fler människor.
- Erbjud mötesplatser och lokaler som är tillgängliga för civilsamhället, både föreningslokaler för enskilda organisationer och mer allmänna möteslokaler som kan fungera som arenor för möten och samverkan.
- Ge fortsatt stöd till internt arbete för jämställdhet och mot diskriminering inom civilsamhället.
- Utveckla stödet till utbildningar och seminarier om integration och mångfald samt uppmuntra forskning på området.

Det här kan civilsamhällets organisationer jobba vidare med

- Identifiera hindren inom den egna organisationen för inkludering. Organisationerna behöver bli medvetna om vilka trösklar som kan finnas internt. Sådant som medlemsavgifter, bristande tillgänglighet eller exkluderande normer kan vara hinder för olika människor.
 - Hitta allierade bland andra aktörer för att kunna driva arbetet med inkludering och mångfald på en bredare front.
 - Variera sina arbetssätt och sätten för människor att engagera sig, så att flera vill bli delaktiga i och kan påverka arbetet i organisationen.
 - Ta till vara de lokaler och arenor som det offentliga tillhandahåller och fylla dem med innehåll samt arbeta aktivt för att civilsamhället ska kunna vara tillgängligt för hela Sverige.
- ### **Det här är ett gemensamt ansvar**
- Mer samtal och samverkan kring värdegrundsfrågor efterfrågades av båda parter. Om behovet finns, kan det vara en idé att skapa en struktur för att sprida kunskaper och erfarenheter. Det kan både civilsamhället eller en myndighet ta initiativ till.

MÖTE 2 Röstbärrroll och demokrati i parallella processer

Temat röstbärrroll och demokrati i parallella processer diskuterades utifrån det förändrade samhällskontraktet. I dag samsas nya former av organisering med mer traditionella. Nya former för samtalsdemokrati mellan det offentliga och det civila samhället finns också parallellt med gamla strukturer som exempelvis remissystemet, vilket leder till nya förutsättningar för parterna. Diskussionerna under mötet handlade om hur parterna kan hantera de här parallella processerna samt vilka utmaningar och möjligheter som finns. Demokratifrågor diskuterades även under 2012 och 2013. Under 2012 diskuterade Partsgemensamt forum hur staten och civilsamhällets organisationer kunde sänka trösklarna för delaktighet i förenings- och samhällslivet för dem som stod utanför det civila samhället. Under 2013 stod medlemskap och former för organisering och demokrati i fokus.

Utvecklingsområden

Förekomsten av parallella processer kan innebära en utmaning för det civila samhällets organisationer. I dag finns såväl överenskommelser om spelregler för samverkan på olika områden, Partsgemensamt forum och flera pågående utredningar som berör civilsamhällets villkor. Det är inte alltid klart hur dessa processer samspelar och hur inflytande kan utövas. Det upplevs som positivt att civilsamhällesfrågorna lyfts och uppmärksammas i olika processer men det förutsätter också att det finns goda möjligheter att övervaka processerna. Att vara aktiv i flera processer är krävande för organisationer och alla organisationer inom civilsamhället har inte förutsättningar för att delta överallt. Det är viktigt att det finns olika sätt att påverka politiken så att organisationer med olika förutsättningar och därmed perspektiv har möjlighet att delta.

Civilsamhällets organisationer menar att remisser är en bra form för inflytande för där äger organisationerna hela formuleringsmakten. Samtidigt upplever de att remisserna huvudsakligen når etablerade organisationer. Det innebär att mindre eller nyare organisationer har svårare att föra fram sina åsikter. Det är heller inte lätt att få kunskap om pågående remissrundor om man vill lämna spontana remissvar.³ Hos vissa organisationer finns en farhåga om att remissvar från civilsamhället inte väger lika tungt som remissvar från myndigheter. Regeringskansliet menar att remissvaren från civilsamhället tas till vara på samma sätt som andra remissvar. Därför är det också värdefullt att organisationer som är med på remisslistor lämnar in svar. Det är en utmaning för båda parter att finna en god representativitet från civilsamhället i processer för inflytande och dialog och att fånga upp hela civilsamhällets röst och kunskap. I dag upplevs det ofta som svårt att se hur urvalet till samrådsprocesser går till och en större transparens efterfrågas av civilsamhällets organisationer. Arbetet för en bredare representation i samrådsprocesser behöver utvecklas och gruppen som tillfrågas behöver utvidgas. Ytterligare en utmaning är att organisationen och beslutsprocesserna skiljer sig åt mellan det offentliga och civilsamhället. Civilsamhället vill ofta se snabbare resultat av sin medverkan i demokratiska processer än vad det offentliga många gånger anser är möjligt att åstadkomma. Samtidigt bjuder det offentliga också in till snabba beslutsprocesser ibland. Processer som ibland inte tar hänsyn till organisationers demokratiska förankringsarbete. Det kan också uppstå utmaningar kring representation när mindre kampanjorganisationer och större mer traditionella organisationer förväntas medverka i samma processer. Det finns behov av en större respekt och förståelse för olikheterna.

Inom ramen för temat diskuterades även civilsamhällets inflytande och roll på EU-nivå. Det svenska civilsamhället upplevs överlag som relativt inaktivt i EU-sammanhang vilket uppfattas som problematiskt eftersom EU:s politik påverkar civilsamhället i Sverige. En eventuell anledning till organisationers bristande delaktighet på EU-nivå kan vara språkrelaterade. Översättningar av handlingar till svenska kommer ofta i ett sent skede. En annan orsak kan vara att frågorna överlag landar sent hos organisationerna i Sverige. Civilsamhället upplever att det kan vara för sent eller finnas väldigt ont om tid att agera. Även här efterfrågas ett större engagemang från det offentliga för att organisationerna ska ha större möjlighet att övervaka processerna och få mer information.

Under samtalen lyftes några exempel på hur parterna arbetar med att hantera parallella dialog- och beslutsprocesser i dag. Framförallt handlade exemplen om hur parterna kan arbeta för en ökad kommunikation och informationsspridning både inom sina respektive organisationer och mellan parterna.

- Överenskommelserna inom det sociala området och integrationsområdet som finns framhålls som verktyg för kommunikation mellan stat, kommun och det civila samhällets organisationer.
- Den kombination av påverkansmöjligheter som finns är bra, till exempel att regeringen eller kommuner använder olika former för dialog och samråd men också remisser vid utvecklingen av politiken.
- Regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska utreda möjligheterna att inom ramen för EU:s nuvarande regelverk och arbetssätt främja insyn, delaktighet och inflytande för aktörer i Sverige när det gäller frågor som beslutas inom EU.⁴

Förslag och idéer om förbättringar

Det här kan politiken arbeta vidare med:

- Göra remissystemet mer tillgängligt för organisationer, framförallt för mindre organisationer. Det kan göras genom att skapa ett system för att organisationerna lättare ska kunna hitta relevanta remisser så att spontana svar från organisationer underlättas och vidga gruppen som blir remissinstans.

- Skapa bättre förutsättningar för olika former av organisationer att göra sina röster hörda. Exempel på det är att fortsätta med att komplettera remissvar med möjlighet till muntligt framförda synpunkter.

- Värna om representationen i civilsamhället när civilsamhället bjuds in som exempelvis expert i en utredning. Det bör finnas lika förutsättningar för delaktighet oavsett organisationens storlek och var i landet organisationens representant är verksam. Förutsättningarna för att en organisation kan delta bör kunna underlättas genom att exempelvis erbjuda reseersättning. Det är särskilt viktigt för organisationer som inte är representerade i storstäderna.

Det här kan civilsamhällets

organisationer arbeta vidare med:

- Ökad samverkan mellan organisationer i arbetet på EU-nivå.

- Kompetensutveckling för organisationer om EU och civilsamhällets påverkansmöjligheter på EU-nivå.

- Arbeta vidare med samverkan inom och mellan civilsamhällets organisationer för att kunna nå ut till hela Sverige och skapa möjligheter att involvera både landsbygd och storstad.

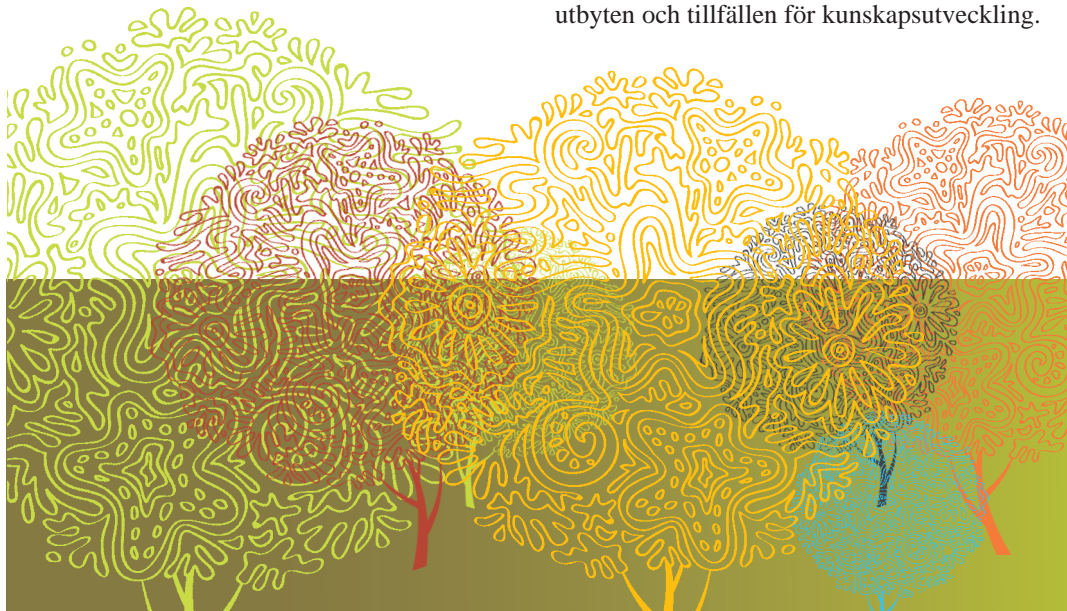
Det här är ett gemensamt ansvar:

- Vidareutveckla möjligheterna att bevaka parallella besluts- och dialogprocesser.

- Göra det möjligt för organisationerna att få tillgång till information om EU-frågor i ett tidigare skede.

- Inhämta större kunskap om varandras organisation för att skapa en större förståelse för parternas uppdrag och beslutsprocesser.

- Informera inom sina egna organisationer om den dialog som förs i olika forum och ordna erfarenhetsutbyten och tillfällen för kunskapsutveckling.

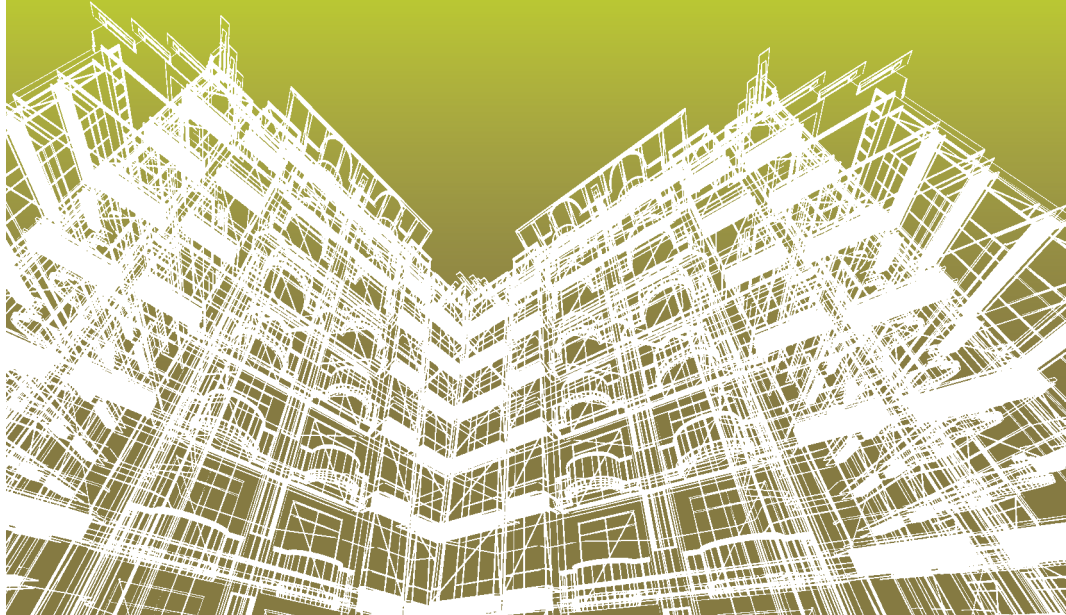

”Partsgemensamt forum har gett mig bättre förståelse för hur olika förutsättningarna kan vara bland civilsamhällets olika organisationer. Det är viktigt för mig som offentlig part. Min medverkan i forumet har lett till en ökad kunskap om det civila samhället på Kulturdepartementet. Det har bidragit till mer kvalificerade beslutsunderlag i frågor som berör civilsamhällets organisationer.”

Emy Widén,
Kulturdepartementet

”Partsgemensamt forum har gjort det lättare att kommunicera med det offentliga och med politiken även i andra forum, till exempel i remissvar och vid direktkontakt med myndigheter. Det märks att Partsgemensamt forum sedan starten 2012 har fått en ställning inom det offentliga som forumet för dialog med det breda civilsamhället. Det tror jag gynnar alla parter.”

Martin Björgell,
Scouterna

MÖTE 3 Långsiktighet och alternativa finansieringsmöjligheter

Temat för det tredje mötet var långsiktiga finansieringsmöjligheter och alternativ till bidragsfinansiering. Det kan till exempel vara att sälja tjänster, sponsring eller att bedriva verksamhet i form av sociala företag. Samtalen handlade även i år om hur det offentliga bidraget behöver utformas för att inte äventyra långsiktighet och oberoende. Det handlade även om hur organisationer kan få tillgång till kunskap och administrativt stöd kopplat till olika finansieringsalternativ, till exempel vid bidragsansökningar eller om de vill starta ett socialt företag. Flera av organisationerna som medverkar i forumet ser olika finansieringsalternativ som en trygghet. På så vis kan finansiering säkras. Samtidigt är det svårt att komma ifrån den beroendeställning civilsamhället står i på grund av behovet av extern finansiering. Det gäller oavsett om det rör sig om statsbidrag, samarbeten eller sponsring. Samtalet byggde vidare på diskussioner från 2012 om statsbidrag, bidragsgivning och oberoende.

Då diskuterades bland annat olikheter mellan olika bidragssystem och risker för urholkning av generella bidrag, som hinder för oberoende och långsiktiga förutsättningar.

Utvecklingsområden

Parterna upplever att en bättre samverkan mellan organisationerna och dem som fördelar bidragen kan skapa förutsättningar för att underlätta bidragsansökningar. Det kan också samverka mellan organisationer. Det senare betonades som ett viktigt stöd av flera organisationer eftersom civilsamhällets organisationer har olika typer av kompetens.

Flera av organisationerna tycker att ansöknings- och uppföljningsprocessen tar för mycket tid av kärnverksamheten. Större hänsyn borde tas till hur stort bidraget är. Lägre administrativa krav kan ställas vid lägre belopp till exempel. Samtidigt kan det vara ett dilemma när det ibland förekommer att ett högre bidragsbelopp också

medför större administrativa kostnader för revisorsgranskning. Flera organisationer påpekar hur de upplever att maktrelationen mellan myndigheter som fördelar bidrag och organisationerna kan försvåra möjligheter till dialog, stöd och hjälp under ansökningsprocessen. Här behöver myndigheterna hitta nya arbetssätt, menar organisationer. Flera organisationer i forumet anser också att en stor del av den stress som finns över finansieringen skulle minskas genom en mer långsiktig bidragsfördelning. Ett förslag var att ge organisationsbidrag för perioder om tre till fem år.

Civilsamhället poängterar att organisationerna har blivit mer beroende av projektbidrag för att kunna bedriva sin verksamhet och att det skett en så kallad projektifiering av de offentliga bidragen till organisationerna. Med detta menar de att många offentliga bidrag lämnas med krav om att speciella syften och mål ska uppnås. Det gäller även EU-medel. Även mer generella bidrag uppfattas vara villkorade, där organisationerna behöver uppfylla även andra mål än de som är kopplade till deras kärnverksamhet. Den här utvecklingen försämrar möjligheten för organisationer att arbeta utifrån sina egna ändamål, utan att riskera att stå utan bidrag. Organisationerna efterlyser en större andel generella organisationsbidrag, där organisationerna själva får avgöra vilka delar av verksamheten som behöver utvecklas. Representanterna från Regeringskansliet delar inte bilden av att de offentliga bidragen alltmer fördelas som styrda projektbidrag. De menar att den stora majoriteten av bidragsmedlen istället fördelas som organisations- eller verksamhetsbidrag, där kraven är begränsade till olika strukturella villkor till exempel om att organisationen ska vara rikstäckande eller om demokratisk uppbyggnad.

Bland de alternativa finansieringsmöjligheterna diskuterades bland annat sponsring, att bedriva

viss verksamhet i form av sociala företag och möjligheten att sälja tjänster. Sponsring upplevdes som problematiskt eftersom det ofta innebär nära relationer med finansören, vilket kan påverka självständigheten. Sociala företag betraktades som ett mer positivt alternativ för viss typ av verksamhet. Samtidigt upplever många att det saknas kunskap om hur en organisation kan gå tillväga för att bedriva verksamhet i den formen.

Under samtalen lyfte parterna några exempel på arbetssätt för att öka finansieringsmöjligheterna, och på hur organisationer och det offentliga kan underlätta för organisationer att hantera administrativa krav.

- Arvsfonden lyftes fram som ett gott exempel när det gäller dialog i ansökningsprocessen. Organisationer kan vända sig till dem att presentera en idé och få återkoppling på den. Skatteverket lyftes också fram som en myndighet som utvecklat sitt bemötande och stöd till organisationerna.
- Flera organisationer gav exempel på hur de arbetar aktivt med att stödja andra organisationer administrativt, till exempel när det handlar om att starta sociala företag eller söka bidrag.
- Regeringen har föreslagit att MUCF ska tilldelas ett så kallat bemyndigande att fatta beslut om bidrag för kommande år istället för innevarande år, när det gäller vissa bidragsformer. Syftet är att öka förutsägbarheten.
- Regeringen har tillsatt en utredning där ett av uppdragen är att undersöka behovet av ett samlat administrativt stöd till det civila samhällets organisationer. Om den ser ett behov, ska utredningen också föreslå en huvudman för en sådan funktion.

Förslag och idéer om förbättringar

Det här kan politiken arbeta vidare med:

- Se över villkoren för bidrag. Civilsamhället efterfrågar mindre villkorade bidrag och att det offentliga arbetar för minskad administration.
- Göra regelbundna översyner av nivåerna i olika bidragssystem för att minska risken för att ett ökat antal organisationer som söker organisationsbidrag från samma anslag urholkar bidraget.
- Bli bättre på att kommunicera vilken hjälp och vilket stöd organisationerna kan få i ansökningsprocesser.

Det här kan civilsamhällets organisationer arbeta vidare med:

- Skapa förutsättningar för kunskapsutbyte mellan organisationer kring finansieringsfrågor. Organisationer har olika kunskap och kompetens samt olika erfarenhet av att söka bidrag och att

återrapportera. Paraplyorganisationer kan arbeta med kunskapsutbyte mellan sina medlemsorganisationer eller erbjuda stöd åt mindre organisationer kring exempelvis bidragsansökningar eller att driva socialt företag.

Det här är ett gemensamt ansvar:

- Undersöka vilka möjligheter som finns till partnerskap mellan civilsamhället och det offentliga samt vilka verksamhetsområden som kan vara aktuella för ett sådant partnerskap.
- Hitta ett gynnsamt avstånd mellan civilsamhället och dess finansierare, så att inte finansieringen påverkar civilsamhällets självständighet och särart.

MÖTE 4 Bilden av den ideella sektorn och dess särart samt motiv till särbehandling i förhållande till företag

Under 2014 fördjupades diskussionen om vad som egentligen är civilsamhällets särart i förhållande till den privata och den offentliga sektorn. Samtalen utgick ifrån iakttagelser om hur den pågående samhällsutvecklingen med ökad kommersialisering har påverkat ideella organisationer men också bilden av civilsamhället hos offentliga aktörer. I samtalen försökte parterna reda ut vad civilsamhällets särart kan sägas bestå i och vilket mervärde som civilsamhället tillför det allmänna och som därmed skulle kunna motivera en särbehandling i förhållande till företag. Samtalen kretsade också kring det faktum att organisationer inom civilsamhället ser olika ut och kring frågan om det finns kvaliteter hos civilsamhällets organisationer som bör värderas särskilt. Under 2012 diskuterades möjligheter och hinder för civilsamhället att utföra välfärdstjänster på uppdrag av det offentliga samt betydelsen av olika typer av skattelättnader för civilsamhällets organisationer, till exempel för gåvor eller vid anställningar. Under 2013 fortsatte samtalen om civilsamhällets särart. Då diskuterades organisationernas

upplevelse av att offentliga myndigheters relation till det civila samhället alltmer präglas av mål- och resultatstyrning eller konkurrensutsättning. Diskussionen handlade om hur den utvecklingen påverkar civilsamhällets särart och administrativa bördor. Det gemensamma ansvaret för att tydliggöra och värna det civila samhällets särskilda kvaliteter betonades.

Utvecklingsområden

Organisationer upplever att det finns tendenser till glidningar i samhällets syn på civilsamhället i relation till företag. Inom civilsamhället upplever vissa organisationer att det finns ett tryck på att de ska anpassa sig till en marknadsnorm och ett ekonomiskt tänkande som samhället präglas av alltmer. Det kan till exempel ta sig uttryck i krav om konkurrensutsättning av verksamheter som genomförs på en ideell grund eller i hur en organisation förväntas beskriva sina resultat. Förändringen syns också inom organisationerna, till exempel genom en ökad kommersialisering av service och verksamheter och när det gäller hur

organisationer benämner sin målgrupp. Det leder till att begrepp luckras upp och att gränser mellan organisationsformer suddas ut. Det kan innebära att det värde och de särskilda kvaliteter som ideell sektor tillför samhället kan gå förlorade. Även om det finns skillnader i hur parterna betraktar glidningarna i samhällets syn på civilsamhället som uppmärksammats, var båda parter överens om behovet av att definiera och tydliggöra vilka faktorer som utgör särarten inom ideell sektor. De vill också definiera vad som i så fall krävs av en organisation och dess verksamhet för att de ska vara berättigade till en särbehandling som företag inte får. Exempel på en sådan särbehandling som nämndes i samtalen var frågor om moms, skattelättnader och undantag vid konkurrensutsättning.

Regeringskansliet betonade särskilt att det främst är organisationerna själva som måste förklara vad särarten ger för mervärde och att de också har ett ansvar att förvalta den. De menade att en grund för myndigheters utredningar i fråga om till exempel konkurrensutsättning är att vissa idéburna organisationer verkar inom en gråzon. Därför finns det skäl att utreda om grunden för särbehandling finns och anledning för organisationer att förtydliga sin särart, till exempel i fråga om vad det betyder att ha medlemmar. Organisationerna lyfte istället fram att politiken bör tydliggöra hur staten ser på de värden som civilsamhället tillför samhället och hur de kan stärka förutsättningarna för den ideella sektorn.

Det finns idag en stor mångfald av organisationer inom det som definieras som det civila samhället. Det innefattar det ideella föreningslivet, nätverk, stiftelser, sociala företag, trossamfund med flera. Civilsamhällets organisationer anser att det är viktigt att synliggöra likheter och skillnader i organisationsformerna och i vilken mån dessa omfattas av olika aspekter av särarten. Under mötet presenterades några kriterier som ansågs

kunna beskriva särarten. Alla var överens om att den mest avgörande skillnaden mot ett företag var att civilsamhällets organisationer har ett ideellt, allmännyttigt eller medlemsnyttigt syfte och inte ett vinstsyfte. Andra kvaliteter som lyftes fram var egenorganiseringen, medlemsstyrningen, självständigheten, att vara en demokratisk organisation, att vara en öppen sådan som alla kan ansluta sig till samt transparens. En viktig särskiljande faktor var också att organisationerna ger röst åt människor och fungerar som demokratiskola. Civila samhällets sätt att skapa arenor för engagemang och ett socialt kapital i samhället ansågs också centralt och unikt. Civilsamhället beskrevs som ett komplement till staten och företagen eftersom de har en annan frihet och utvecklar andra kunskaper än det offentliga.

Den långa listan på kriterier problematiserades av civilsamhällets representanter. Om alla dessa aspekter behöver vara uppfyllda för att en organisation ska kunna sägas omfattas av särarten och därmed av särbehandling, återstår en mycket begränsad krets av organisationer inom civilsamhället som omfattas. Många delar av civilsamhället uppfyller flera men inte samtliga kriterier. Vissa organisationer kan till exempel vara allmännyttiga, men samtidigt arbeta professionellt med få ideella krafter. Andra har en klassisk demokratisk struktur men har som syfte att värna medlemmars ekonomiska intressen. Inom civilsamhället finns även hybrider med kopplingar till offentlig eller privat sektor. Mångfalden försvårar definitionen av särart och skapandet av enhetliga kriterier. Sammantaget kan sägas att båda parterna ser att verkligheten är komplex och att det finns svåra gränsdragningar. Samtalet bör därför ses som en början på ett fortsatt arbete.

Det finns dock flera representanter från civilsamhället som betonar vikten av det ideella föreningslivet och att aspekter som stadgar, transpa-

rens och medlemsnytta med mera bör premieras särskilt eftersom det verkar som en medborgarskola. De uttryckte att det inom civilsamhället finns en oro för att de traditionella föreningarna försvinner på bekostnad av nya former av organisering. Andra representanter från civilsamhället ansåg dock att det samtidigt ligger en fara i att ensidigt betona bevarandet av det gamla, eftersom även civilsamhället måste utvecklas. De menar att det till exempel är viktigt att även värna om mindre, nyare rörelser och att det också finns mer professionellt inriktade idéburna verksamheter som kan bidra till allmännytta. En slutsats är att det kan vara viktigt för det civila samhället att välja en organisationsform som stärker det ideella syftet. Samtidigt behöver samhället se till att organisationer inte ska behöva ombilda sig eller skapa hybrider för att kunna bedriva sin allmännyttiga, ibland ekonomiska verksamhet på ett långsiktigt effektivt sätt. Till exempel i fråga om att erbjuda föreningstjänster, ha ett arbetsintegrerande socialt företag eller driva en skola.

Förslag och idéer om förbättringar

Det här kan politiken arbeta vidare med:

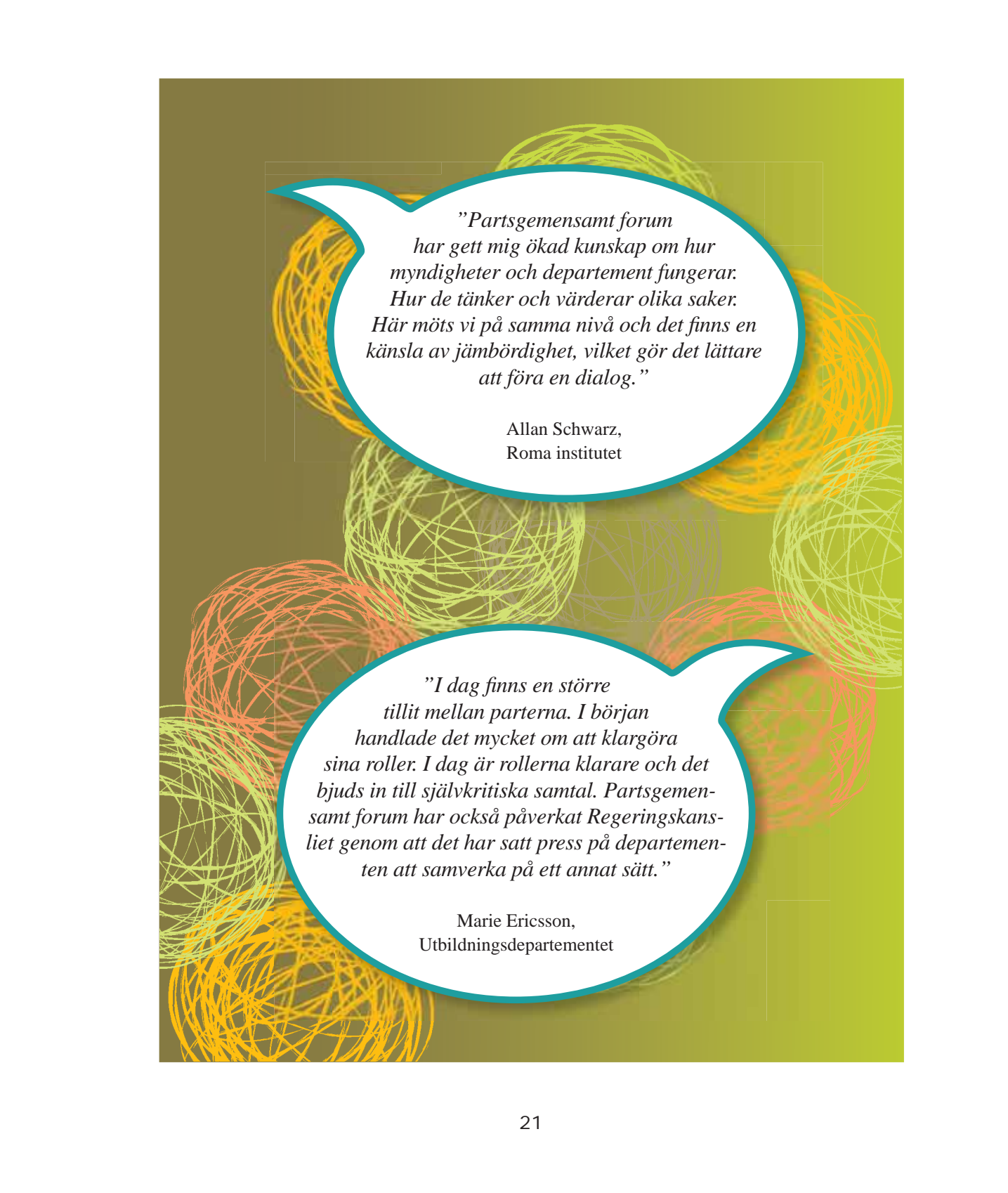
- Ta ställning i fråga om ideella organisationers särart och skapa tydligare regelverk som vägledning för myndigheter.
- Stärka kunskapen inom det offentliga om civilsamhällets särart och vilket mervärde den ger.
- Arbeta vidare med särbehandlingsfrågan. Tydliggöra vilken typ av särbehandling som det offentliga anser är önskvärd och möjlig, för vem och när?

Det här kan civilsamhällets organisationer arbeta vidare med:

- Att vara noga med att tydliggöra den egna organisationens syfte. Med ökade marknadstendenser och otydliga gränser är det viktigt med en tydlig definition av syftet med och grunden för organisationen. Det är viktigt för att undvika glidningar mot företagsformer.
- Att vara konkreta när de beskriver sin egen särart och vilket mervärde den ger till samhället.
- Att använda sig av termer och begrepp som tydliggör skillnaden mellan det civila samhället och företagen.

Det här är ett gemensamt ansvar:

- Att fortsätta samtalen inom och mellan parterna för att definiera särarten och vilken särbehandling som är eftersträvansvärd och rimlig för vilka aktörer.

”Partsgemensamt forum har gett mig ökad kunskap om hur myndigheter och departement fungerar. Hur de tänker och värderar olika saker. Här möts vi på samma nivå och det finns en känsla av jämbördighet, vilket gör det lättare att föra en dialog.”

Allan Schwarz,
Roma institutet

”I dag finns en större tillit mellan parterna. I början handlade det mycket om att klargöra sina roller. I dag är rollerna klarare och det bjuds in till självkritiska samtal. Partsgemensamt forum har också påverkat Regeringskansliet genom att det har satt press på departementen att samverka på ett annat sätt.”

Marie Ericsson,
Utbildningsdepartementet

Dialogens resultat

Året avslutades med en utvärdering av samtalen i forumet. Parterna hade också möjlighet att föra fram sina åsikter och tankar om dialogens resultat samt forumets arbetsformer, agenda och utvecklingsbehov. Resultat kan beskrivas både i termer av vad forumet har betytt för deltagarna och deras organisationer och av vad dialogen har inneburit för uppföljningen och utvecklingen av politiken, till exempel när det gäller relationen mellan civilsamhället och regeringen eller kunskapsutveckling på området.

För parterna har dialogen i Partsgemensamt forum lett till en ökad kunskap om varandra. Civilsamhället har fått en ökad kunskap om hur Regeringskansliet arbetar samt hur myndigheter och departement fungerar, tänker och värderar olika frågor. En ökad kunskap har gjort det lättare att föra dialog med politiken även i andra forum. På samma sätt har Regeringskansliet fått en ökad kunskap om civilsamhällets organisationer. Det gäller organisationers olika roller, förutsättningar och hur de samarbetar med andra organisationer. Regeringskansliet representerar lyfte fram att deltagandet i Partsgemensamt forum har lett till en ökad samverkan mellan departementen och att kunskapen om civilsamhället inom Regeringskansliet har fördjupats och spridits. Kunskaper har också lyfts till det nordiska samarbetet som finns kring civilsamhället.

För båda parter har samtalen lett till en större kunskap om civilsamhällets bredd och olikheter. Regeringskansliet lyfter särskilt fram en ökad kunskap om civilsamhällets skilda förutsättningar när det gäller att ge röst åt människor. Inom forumet samlas en bredd av organisationer, vilket leder till nya infallsvinklar och perspektiv på civilsamhällets villkor, utveckling och förutsättningar. En utveckling som båda parter har sett är att frågorna som diskuteras alltmer har handlat om generella villkor, som berör stora delar av civil-

samhället och att frågorna som diskuterats oftast tagit ett steg vidare sedan tidigare års dialog.

Ett resultat av dialogen som särskilt civilsamhällets part lyfter fram som viktigt är ett bredare sektorsövergripande nätverk mellan organisationer inom civilsamhället, som gett möjligheter till samverkan mellan organisationer i gemensamma frågor. Båda parter ser en utveckling av relationen mellan parterna. Tilliten har ökat, vilket gör att samtalen sker på en mer jämbördig nivå och att det går att lyfta även svåra frågor och bjuda in till självkritiska samtal. Alla är överens om att det är viktigt att ha en arena där parterna kan mötas och utbyta erfarenheter och synpunkter under sådana förutsättningar. En organisation gav uttryck för att Partsgemensamt forum nu är mer känt och har gett legitimitet åt organisationen även i andra sammanhang.

Några mer konkreta resultat av dialogen inom Partsgemensamt forum är att kunskapen som Regeringskansliet har fått från forumet har bidragit till att de har kunnat ta fram mer kvalificerade beslutsunderlag i frågor som berör det civila samhället. Till exempel har dialogen varit ett underlag för direktiven till utredningen om ett stärkt och självständigt civilsamhälle⁵ samt för möten mellan departements- och myndighetschefer kring deras strukturerade arbete med civilsamhället. Regeringskansliet har också använt forumet som inspiration till andra samråd som de har med civila samhället. Till exempel har Ungdomspolitiska rådet börjat hålla förmöten för att förbereda agendan inför rådsmöten. MUCF tog sin utgångspunkt i 2013-års diskussionspunkter vid genomförandet av dialogkonferensen Forum för det civila samhället i juni 2014. Partsgemensamt forum fungerar på så vis som en förebild för liknande dialoger eller som en fingervisning till aktuella frågor och vad som diskuteras inom det civila samhället.

Forumets arbetsformer och agenda

Under utvärderingsmomentet diskuterades även utvecklingsbehov och hur frågorna som diskuterats bör tas vidare under kommande år. Båda parter anser att forumet utvecklats i en positiv riktning och att arbetssättet har tagit en bra form. Det sätt som agendan sätts och dialogen förbereds av en mindre partsammansatt arbetsgrupp upplevdes som en bra modell, eftersom båda parter medverkar och frågeställningarna kan konkretiseras. Organisationen Civos har bjudit in organisationer från civilsamhället till förmöten inför varje forummöte, där mötets tema och frågor diskuteras och förbereds. Det har bidragit till en samordning och förankring inom civilsamhället. Likaså har det varit positivt att samtalen under forummötena förs i mindre grupper och med metoder som gör att alla kommer till tals. Arbetet i smågrupper förutsätter dock att det finns en bra representation i varje grupp med deltagare från båda parter samt att deltagarna är väl förberedda och har läst det material som skickats ut i samband med kallelsen. Det är uppskattat att presidiet återkommande har använt olika metoder för att koppla ihop diskussionerna med det övergripande målet med politiken. Ett nytt inslag under 2014 var att varje möte följdes upp genom att respektive part fick i uppgift att vid nästa möte besvara uppföljande frågor från motparten. Det gav även organisationer utanför forumet en möjlighet att komma till tals eftersom de kan konsulteras mellan mötena. Minnesanteckningarna från varje möte läggs ut på en extern

webbplats för att öka transparensen i forumet. Skriften som summerar årets möten är värdefull, bland annat för att varje års dialog ska kunna fördjupas och gå vidare från frågeställningar som diskuterats tidigare.

Ett par utvecklingsområden lyftes dock. Ett utvecklingsbehov i forumet är parternas informationsspridning. Partsgemensamt forum behöver vara angeläget för fler organisationer än de som är närvarande och det kan berika samtalen om representanterna inhämtar fler perspektiv. Båda parter anser att det finns utrymme för att förbättra återrapportering och förankring. Regeringskansliets främsta uppgift är att förankra frågorna hos de egna departementen, vilket framförallt sker via IDA-gruppen⁶ för civilsamhällesområdet. För civilsamhället är det viktigt att de riks- och paraplyorganisationer som sitter med i forumet kan förankra frågeställningarna hos sina medlemsorganisationer. Det är också viktigt att de kan sprida information i sina led och återkoppla eventuell dialog tillbaka till forumet. Ytterligare ett utvecklingsområde som framfördes av civilsamhällets parter är att representanterna från Regeringskansliet gärna får ha en mer aktiv hållning i samtalen och vara tydligare med sina ståndpunkter. Civilsamhället ser också gärna att politiker närvarar i forumet återkommande eftersom de vill kunna få återkoppling direkt från politiken.

Fortsatt dialog 2015

En inventering gjordes av vilka frågor som behöver diskuteras ytterligare och vilka frågor de upplever har saknats hittills. De ämnen som föreslogs var:

- Civilsamhällets roll för mänskliga rättigheter.
- Civilsamhällets uppgift vid aktuella samhällsutmaningar. Det handlar om ett tema där omvärldsbevakning står i fokus. Hur påverkar exempelvis den ekonomiska krisen i Europa, EU-migration, flyktmigration eller klimatkrisen civilsamhället?
- Civilsamhällets villkor och roll när välfärdsamhället får allt större sprickor.
- Spelpengar som finansiering av civilsamhället, exempelvis Svenska Spel.
- Civilsamhället som demokratibärare. Fyller civilsamhället sin funktion som demokratiskola med ett minskande engagemang? Vilken funktion fyller civilsamhället i mellanvalsdemokratin? Vilken roll får organisationerna när politiska partier har allt färre medlemmar?
- Juridiska förutsättningar för att värna civilsamhällets särart och för särbehandling av civilsamhället. Hur ser särbehandlingen ut och hur bör den se ut? En juridisk belysning av frågorna där både ett nationellt och ett EU-perspektiv gärna får ingå.
- Teknikens och mediernas roll för demokratin.
- Fortsatta samtal om hur organisationers förutsättningar kan skilja sig åt beroende på vilket samhällsområde som de verkar inom och på vilken organisationsform som de har. Hur ska samhällets stöd och särbehandling se ut kopplat till olika syften och organisationsformer?
- Hur civilsamhället kan utvecklas i sin roll som utförare av service och tjänster till allmänheten, hinder för att utveckla den rollen och hur staten kan bidra till att undanröja dem. Frågor om kvalitet när civilsamhället är utförare.
- Civilsamhällets organisationer som arbetsgivare.

Summary in English

Partsgemensamt forum (joint forum of two parties) is a forum for dialogue between the Swedish government and civil society organisations. Among other things, the forum is aimed at supporting the continued participation of civil society in democratic society.

In the forum, representatives of the government and of civil society can meet on a regular basis. The purpose of the forum is to provide an arena for a dialogue on equal footing between the parties that contributes to the government's continued monitoring and development of civil society policy. Both parties can put forth a theme for dialogue and bring up issues they wish to discuss; the agenda is set together. Focus is on the general issues surrounding the working conditions for civil society, its opportunities and its development.

In 2014 civil society in Sweden was represented by 16 organisations and the government was represented by civil servants from the Departments of Education, Culture and Enterprise. The themes that were discussed included:

- Diversity, inclusion and participation in the organisations of civil society
- Ease the involvement of civil society in decision-making processes in order to ascertain value-based, democratic influence over these processes
- Long-term and alternative sources of funding for civil society
- The idea of the civil society sector or the voluntary sector and its particular nature and reasons for preferential treatment in comparison with companies.

The forum has contributed to an increased understanding and knowledge of the respective parties in the forum and also a broader network in the area. The Swedish government states that the knowledge from the forum has contributed to a more well-developed foundation for making decisions concerning issues relating to civil society. For example, the dialogue within the forum has been a basis for the directives to the Investigation of a stronger and independent civil society. The government also uses the experience gained in the forum as an inspiration for other dialogues with civil society actors. The forum thus works as a model for similar dialogues or as guidance for current issues being discussed within civil society. The civil society organisations participating in the forum state that the forum has also given them a better opportunity to identify and lobby for common issues that arise in the broad and diverse civil society that Sweden has.

Noter

¹ Utöver det hölls ett första konstituerande möte där bland annat årets agenda bestämdes.

² Urvalskommittén utgörs främst av representanter som civilsamhällets organisationer i Partsgemensamt forum har utsett men också representanter från MUCF.

³ Så kallade spontana remissvar innebär att alla som vill bereds möjlighet att svara på en remiss även om man inte finns uppskriven på remisslistan.

⁴ Dir. 2014:112 Delaktighet i EU.

⁵ Dir. 2014:40 Ett stärkt och självständigt civilsamhälle.

⁶ IDA-grupp betyder Interdepartemental arbetsgrupp.

Partsgemensamt forum 2014

I Partsgemensamt forum träffas representanter från regeringen och det civila samhället för att föra en jämbördig dialog som bidrar till regeringens uppföljning och utveckling av politiken för det civila samhället. Under 2014 representerades det civila samhället av sexton organisationer och regeringen av tjänstemän från Utbildningsdepartementet, Kulturdepartementet och Näringsdepartementet. Syftet med den här skriften är att dokumentera och synliggöra de frågor som diskuterats och de förslag till förändring som lyfts. Skriften beskriver även vilket eventuellt behov som finns av att vidareutveckla forumet.

© Partsgemensamt forum 2015

ISBN: 978-91-85933-87-7

projektledare Maria Sundbom Ressaissi
text Elin Nordström och Maria Sundbom Ressaissi
språkgranskning Emma Welander
grafisk form Christián Serrano
tryck Taberg Media Group AB

distribution Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor (MUCF)
Box 17801, 118 94 Stockholm
tfn 08-566 219 00
webbplats: www.mucf.se

mucf | Myndigheten för ungdoms-
.se | och civilsamhällesfrågor